Fødehjemmet "Birkholm" - som jeg husker det

gennem barndoms- og ungdomsårerne

"Birkholm"

sommeren 1952

Af: Ella K. Jensen f. Hansen

Fra min barndom i fødehjem

Jeg er født og døbt Ella Katrine Hansen i 1937, på en mindre statshusmandsbrug ”Birkholm” i Tvis. Her er jeg nummer tre ud af en søskendeflok på fire.

Ejendommen ”Birkholm”

Denne var kun et lille landejendom på 15 tdl. Men trods dette, at jeg herved er opvokset under fattigdom og megen sygdom hos min far, har jeg herved haft en dejlig barndom. Under fars sygdom, var han ret ofte indlagt på sygehus i såvel Holstebro som Århus. For besøg herved foregik det ret ofte med kørsel af en slægtning, i dennes lastvogn.

Som jeg husker min barndomshjem og dyr herved:

Her var 6 røde køer, lidt kalve, 1 griseso med smågrise, lidt fedesvin, to heste, en hund og nogle katte. I hjemmet havde vi som transportmiddel hver en cykel, indkøbt som brugt, men ingen bil. Ligeledes havde vi ingen toilet. Alt toiletudførsel foregik bag køer i kostald. At være i bad, foregik en gang ugentlig i et større zinkbalje foran komfur i køkken. Ellers foregik det daglige hygiejnevask fra vaskefad i bryggers, i utempereret rum.

Hestegang som drivkraft:

Som drivkraft ved korntærskning havde vi hestegang ved gårdspladsen. Denne blev trukket rundt af en hest, som vi børn så skiftedes til at trække i rundkreds herved. Denne blev dog med tiden udskiftet til El-motor som drivkraft.

Mine gøremål i hjemmet

Dette bestod af at ren skrabe roer til heste, feje i kostald, samt almindelig oprydning efter sig selv. Mener ikke at vi i mine første leveår havde nogen radio, da dette blev betragtet som overflødigt. Men trods vore trange og små kår, fik vi hver dag føde og klæde. Jeg er aldrig gået sulten i seng.

Fødselsdagsfester var der ikke noget som hed

Husker dog at jeg ved et sådant, fik et lille rød kaninsparebøsse. Af julegaver var der et stk. hjemmelavet til hver. Hjemmelavede julegaver var på den tid skik og brug og anvendelige i dagligdagen.

Juleforberedelser

Sådant foregik i hele december måned med hvad som var af forefaldende herfor, samt lave julepynt således at træ og stue blev vældig pænt og hyggeligt - at holde jul ved.

Som aftenhygge

Mor læste højtlæsning for vor far og hvem som ellers kunne holde sig vågne, af bøger som vi lånte på biblioteket. Far var under hele mine barndom et sygt menneske, som i sine sidste leveår ikke selv kunne læse eller gå. Det var derfor min opgave at underholde og hjælpe ham tilrette, da han ikke selv kunne holde balance bare ved at skulle gå lidt. Mit eneste barnelegetøj var nogle marmorkugler, to dukker som var en hvid og en sort, nogle glansbilleder samt lidt påklædningsdukker.

Som lidt hjælp til dagen og vejen

Som 12-årig fik jeg hvert fredag eftermiddag samt lørdag, en plads i huset som tjenestepige på en nærliggende landejendom. Jeg husker ikke nøjagtig lønnen herfor, men det var et godt hjælp til

mine daglige klæder. Under disse vilkår og indtil konfirmationsalderen, har jeg i mit barndomshjem haft et godt barndom. Ella K. Hansen, g. Jensen.

Mine ungdomsår.

Efter beretningen på min velkomstside, over mine barndomsår i barndomshjemmet, vil jeg på denne side fortælle lidt fra livet igennem mine ungdomsår.

Konfirmationsforberedelse

Tiden var nu kommen hvor jeg begyndte at gå til konfirmationsforberedelse, som var i Sørvad forsamlingshus en gang ugentlig.
Turen hertil var en cykeltur frem og tilbage på ca. 16 km.
Efter min konfirmation kom jeg så heltids ud at tjene, som jeg i det følgende gerne vil fortælle lidt om hvorledes var at være tjenestepige på landet og i byen i 50erne.

Kom ud at tjene som fjorten årig

Ved fjorten års alderen kom jeg ud som fast tjenestepige på en gård hos mand og hustru med tre raske drenge. Her var det hustruens opgave at være karl, hvor jeg så skulle varetage det indendørs arbejde med madetilberedning samt holde lidt styr på de tre gutter, som i mange tilfælde godt kunne være noget vilde.
Men alt i alt havde jeg her en lærerig tjenesteplads og ikke mindst ved at hustruen herved var en erfaren kogekone. I denne første rigtige tjenesteplads var jeg i 1½ år.
Lønnen ved denne første tjenesteplads var 125 kr. om måneden, men som man også godt kunne komme ud og more sig lidt for.
En entrebillet til foreningsbal i forsamlingshuset kostede ca. 2.00 kr. ligesom et biografbillet var nært det samme. Transport til sådant foregik jo på cykel.

Fik tidlig plads som husbestyrerinde

Min næste tjenesteplads var som husbestyrerinde hos en enkemand og ældre hjemmeboende søn på en jævnstor landejendom.
I denne plads kunne jeg nu gøre brug af min lærdom fra min mor, samt fra min første tjenesteplads.

Helt anden form for tjenesteplads

Herfra kom jeg som tjenestepige til en helt anden form for tjenesteplads som også var ved landbrug. Her var ægtepar med to børn og en helt anden arbejdsgang end mine to første pladser.

Herved skulle jeg hjælpe til ved udearbejde som var ved høsttid, hakke roer ved udtynding, kartoffelopsamling, vaske mælkejunger, og ellers deltage ved hvad som var behov for.
Ved udearbejde havde jeg ikke nogen ur at holde tiden efter, men da gåden lå nær jernbanen, var der kendte tog tider at indrette dags tiderne efter.
Når 3-toget kom, måtte vi komme hjem og få eftermiddagskaffe, og når 6-toget kom, måtte vi gå hjem til fyraften og her være behjælpsom med aftensmad samt almindelig op ryd herefter.

Der var dage med storvask. Her forinden skulle alt vasketøj lægges i blød dagen i forvejen.
På selve vaskedagen blev der tændt op under gruekedlen hvori alt hvidetøj først blev kogt og vasket. Hernæst blev det brogede tøj kogt og vasket på en trævaskemaskine for håndkraft, eller på et vaskebræt, alt efter behov og vasketøjsskøn.
Efter en sådan vaskedag var man godt træt bagefter.

Frihed for tjenestefolk var der dengang ikke meget af.
Søndagsfrihed var først efter at mælkejungerne var bleven vasket. Men dette kunne jo ikke udføres før mælkekusken kom retur fra mejeriet, som i mange tilfælde om søndage godt kunne trække ud til omkring middagstid, da mælkekuske havde for uskik at skulle drikke kaffe flere steder på sin mælketur, på bekostning af tjenestefolks søndagsfrihed.

Havde man behov for en halv ferieberettiget fridag, skulle det som regel altid foregå på regnvejrsdage og på cykel. Som sådan var forholdene dengang, og dette var der ikke at lave om på. Skulle jeg om vinteren skifte til rent undertøj, måtte jeg natten i forvejen have det liggende i sengen, ligesom jeg i sengen måtte skifte da der ikke var varme på værelse, ligesom der om vinteren var rimfrost på væggene. Om vinteren var det en grim ting at skulle leve med.

Ligeledes forgik opvask i et koldt bryggers. Men som sådan var forholdene på den tid at være tjenestefolk på landet.
Lønnen var nu et par år senere steget til 175 kr. om måneden.

Fik tjenestepladser i Holstebro

Herefter fik jeg nu plads i Holstebro, hvor jeg opnåede at have to tjenstepladser. Dette var ligesom et himmerig, med varmt vand til bad og dejlig varme på værelse.
Lønnen var nu steget til 325 kr. om måneden.

Nye tider begynder

Fra mine år som tjenestepige, har jeg fra den tid mange gode minder. Jeg er nu kommen frem til året 1958 hvor jeg da blev gift.
Tiden herefter vil være en ny historie af mit liv, som måske ad åre kan fortælles lidt om.
Jeg vil derfor nu afslutte denne min beretning - fra tiderne igennem mine ungdomsår.

Ella hendes hjem og rødder:
Fødehjem, forældre og bedsteforældre

Birkholm i Tvis
Dette er min fødehjem med adresse Søjborgvej 2 i Tvis
Billedet er af nyere dato fra omkring 1960, end beskrivelserne om min barndomshjem herved fortæller

.

Mine forældre Jensine Petrea og Niels Chr.Hansen
Mine forældre overtog Birkholm 1. august 1937

Forældre, Farfar og Farmor.
Mine forældre som i dagligtale blev kaldt Sine og Chr. Hansen er her på besøg hos mine bedsteforældre Karen Kirstine og Søren Peter Hansen i Holstebro.
Adresse er ukendt.

Mine forældre, Sine og Niels Christian Hansen

Kort beskrivelse af mine forældre er som således:

Min far Niels Chr. Hansen, som jeg husker ham.

Min Far.

Min far fik jo ikke så langt et liv som kunne ønskes for ham, men herover råder vi jo ikke selv. Fars navn var Niels Chr. Hansen, født den 31/10-1904 i Over Feldborg. Han var den yngste af en stor børneflok.
Far havde sin skolegang i Feldborg skole og blev konfirmeret i Feldborg kirke. Han har haft forskellige tjenestepladser, bl.a. i ”Vestergaard” ved Tvis.

Ligeledes har far tjent på gården "Krogsdal" i Nr. Felding hvorom fortælles, at der her samtidig var en russisk fodermester som kunne blive så arrig at han kunne bide en ko i næsen.

Den 6/3-1931 blev han gift med Jensine Petrea Jørgensen fra Tvis og blev herved mine forældre. De bosatte sig først i Tvis by, hvor far herved gik ud som daglejer, som bl.a. var på gården ”Lauralyst” ved Tvis by. Daglønnen var 2 kr.

Ligeledes havde han arbejde ved mergelgravning, nær ved Tvis Kloster. Det var dengang trange kår for far og mor, da de nu fik deres første barn, en datter i 1931 og en søn i 1934.
I 1937 købte han sit eget landbrug, som dengang hed et statshusmandsbrug og dets navn var ”Birkholm” som nu er Søjborgvej 2 - Tvis. Hertil flyttede de den 1/8-1937 - hvor familien kort efter blev forøget med endnu en datter. Herefter begyndte sygdom hos ham at melde sig.

Far blev ramt af et hjernesvulst, og det var i tiden før der kunne skannes for sådant, så det blev herfor aldrig opdaget. Men trods fattigdom og sygdom, forøgede familien sig med endnu en søn i 1943, så der blev nu en mund mere at skulle mætte. Men trods dette har vi aldrig lidt nød. I hjemmet var der altid arbejde nok som skulle udføres af mor og de største børn, da far hans sygdom nu var forværret til at være invalideret, som varede i 9 år før han døde i 1949, i en alder af 45 år.

For hjemmet var far et ordensmenneske. Hus, have, mark og stald bar præg af hans daglige akkuratesse. Herfor blev han hædret med diplom for roer og kartoffeldyrkning.

Efter fars død - drev mor med os børns hjælp så ejendommen videre, men som på den tid må have været meget hårdt for hende, da der ikke dengang var de nuværende hjælpemidler til rådighed herfor.

Min mor Sine Hansen, ved et af sine daglige gøremål.

Min Mor.

Min mor Jensine Petrea Jørgensen blev født 12/05-1908 i landejendommen "Grønlund" i Tvis . Hun døde som 76 årig den 25/02-1985 på Tvis Plejehjem. I daglig tale blev hun benævnt som Sine Hansen, i "Birkholm".
Bedst kendt er mor fra sit hjem "Sdr. Haurids" i Tvis, samt fra sin skolegang i Skautrup skole, Tvis.
Allerede som ni årig kom mor ud at tjene, og havde flere tjenestepladser - bl.a. som centraldame i Ejsing, og som sådan igennem flere år på Tvis telefoncentral.
Igennem hele sit liv har mor kunnet huske samtlige telefonnumre, på samtlige ambonnente under Tvis telfoncentral.

Efter fars død i 1949 drev hun ejendommen "Birkholm" frem til året 1961, hvorefter vores ældste ugifte bror overtog denne, men havde fortsat ophold her, indtil sine sidste 4 måneder af sin levetid, som blev ved ophold på Tvis Plejehjem.

Mor var en kvindetype som værdsatte hjemmets gøremål for det væsentlige. Men med sin livlige adfærd altid var medvirkende til at dele sorger og sprede glæde hos såvel familie som sin store venneskare igennem årene.

Legitimationskort for Sine og N. Chr. Hansen

Mine forældres gravsted ved Tvis kirkegård

Mine forældre - ved kaldenavne

Sine Hansen

Christian Hansen

Mig - min mor og søskende, ved kaldenavne

O. 1939
Karen, Ella og Peter

O. 1949
fra venstre Ella, Karen, Frits, mor Sine og Peter

Mor ved sine daglige gerninger

Landskabsoverblik før spandevask
Den hvide ejendom i horisonten er beliggende den anden side hovedvejen, hvorved bor Martha og mælkekusk Jøs Kristensen

Ikke nærmere, så kommer du til at vaske spande

Peter vander kalve

Frits nyder en pibe tobak

Lidt fra omgivelserne

Vagthund på trappen

Haven indgår til naturpleje

Udsigt mod Hovedved A18

Over Søjborg Bakke

Mod landevej- kan skimtes Jøs hans ejendom og Søjborg

Udsigt mod nabo - ved Anton Eriksen

Sine slapper af i sin hyggestol med vinduesudsigt